

HE 78/2024, hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueesta annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 2 ja 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan sosiaali- ja terveystoimiokunta pyytää lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueesta annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 2 ja 17 §:n muuttamisesta.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue (Pohde) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja nostaa esiin seuraavat huomiot.

Ennakollisen talouden ohjauksen menettely

Lähtökohtaisesti Pohde pitää ennakollisen talouden ohjauksen menettelyä perusteltuna keino-
nona tukea hyvinvointialueiden taloutta, tuottavuus- ja taloudellisuustoimenpiteiden toimeen-
panoa sekä yhteisen tilannekuvan tarkentamista ministeriöiden kanssa. Myös esitetyt kriteerit
menettelyn käynnistämiseksi ovat kannatettavat.

On kuitenkin tärkeää, että ennakollinen menettely ei kavenna hyvinvointialueen itsehallintoa ohjata toimintaa ja taloutta, eikä menettelyä tule siten rinnastaa hyvinvointialuelain 122 pykälän tarkoittamaan arviointimenettelyyn.

Ennakollisessa menettelyssä annettujen suositusten ei tule olla hyvinvointialuetta oikeudellisesti sitovia, vaan nimenomaan suosituksia, joiden pohjalta alue voi itse linjata tarvittavista jatkotoimista. Ennakolliseen talouden ohjauksen menettelyyn aloitemahdollisuus olisi tarpeen olla valtiovarainministeriön lisäksi myös alueella itsellään.

Arviointimenettely

Pohde tuo esiin, että tällä hetkellä käytännössä kaikkien hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne on vaikea uudistuksen käynnistymiseen ja toimintaympäristön tilanteeseen liittyen. Arviointimenettelystä ei tule muodostua automaattia, jossa useimmat hyvinvointialueet ovat mukana. Arviointimenettelyn käynnistäminen olisi esityksen mukaan myös jatkossa valtiovarainministeriön harkinnassa. Pohde korostaa, että arviointimenettely tulisi käynnistää vain painavin perusteluin ja tilanteessa, jossa hyvinvointialue ei ole pyrkinyt tai pystynyt tasapainottamaan talouttaan käytettävissä olevin keinoin.

Lähtökohtaisesti Pohde pitää perusteltuna, että arviointimenettely voidaan käynnistää jo ensimmäisen myönnetyn lisärahoituksen jälkeen, koska tällöin hyvinvointialue on käytännössä tilanteessa, jossa sen kyky järjestää lakisääteiset palvelut on vaarantunut. Muutos myös yhtenäistäisi lisärahoituksen ja lainanottovaltuuden antamista koskevat arviointimenettelyn käynnistämisen edellytykset.

Toinen keskeinen muutos esityksessä liittyy arviointiryhmän velvoitteisiin. Esityksen mukaan arviointiryhmän tulisi käsitellä ehdotus myös hyvinvointialue- ja maakuntajakolain 2 luvun 6

§:ssä tarkoitetun hyvinvointialueen muuttamisen vireillepanon tarpeellisuudesta. Arviointiryhmällä on myös voimassa olevan sääntelyn perusteella laaja arviointi- ja selvitysvelvollisuus, ja oikeus esittää tarpeellisiksi katsomiaan toimia.

Esitetty muutos ei lähtökohtaisesti muuta hyvinvointialueiden itsehallinnollista asemaa tai arviointiryhmän selvitysmahdollisuuksia nykyisestä lainsäädännöstä. Arviointimenettelyn käynnistyminen tarkoittaa käytännössä sitä, että hyvinvointialueen mahdollisuus lakisääteisen järjestämistehtävän toteuttamiseen on olennaisesti vaarantunut. Pohde pitää johdonmukaisena ja ymmärrettävänä, että kyseisessä tilanteessa arviointiryhmä käsittelee ehdotusta hyvinvointialueen muuttamisen vireillepanon tarpeellisuudesta väestön lakisääteisten palveluiden turvaamiseksi.

Lainanottovaltuus

Lainanottovaltuuden pykälään 15 esitetään lisättäväksi, että lainanottovaltuuden tulee kattaa investointien lisäksi myös investointeja vastaavat sopimukset. Kyseessä on teknisluonteinen lisäys. Pohde toteaa, että esitetty muutos on perusteltu.

Muut huomiot

Pykälään 22 esitetään tehtäväksi muutos, jossa aluevaltuuston tehtäviä tarkennetaan. Muutoksena aiempaan aluevaltuuston tehtävistä poistettaisiin hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvista palveluista perittävistä asiakasmaksuista päättäminen. Tehtäväksi jäisi edelleen nykyisen lainsäädännön mukaisesti palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista päättäminen. Pohde pitää esitettyä muutosta kannatettavana. Muutos sujuvoittaa hallinnollista menettelyä.